

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060305

DOM
2015-08-28
Stockholm

Mål nr
F 10822-14

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2014-11-04 i mål F 5214-13, se bilaga

KLAGANDE

1. B A

2. L-E J

3. E J

MOTPART

Torsås kommun

SAKEN

Ersättning på grund av ledningsrättsåtgärd avseende kommunala VA-ledningar X i Torsås kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar B As och L-E Js överklaganden samt deras yrkanden om ytterligare ersättning för ökat markintrång och annan olägenhet.

2. Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom endast på så sätt att Torsås kommun i den del som avser zon 12-20 meter ska betala 1 720 kr till

Dok.Id 1214683

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

E J. I övrigt står mark- och miljödomstolens dom fast. Det ankommer på
Lantmäteriet att föra in ändringarna i förrättningsakten.

BAKGRUND

Genom beslut den 21 april 2010 upplät Lantmäteriet ledningsrätt för kommunala VA-ledningar i X åt Torsås kommun. Av beslutsprotokollet framgår att ersättningsfrågorna skulle i sin helhet regleras efter projektets utförande. Av handlingarna i målet framgår att Svevia anlitas som entreprenör för utförandet av anläggningen.

I samband med förrättningen beslutade Lantmäteriet den 17 maj 2013 om intrångsersättning för zon 0-12 meter samt ersättning för extra ianspråktaget område zon 12-20 meter. Ersättning skulle enligt beslutet betalas enligt ersättningslängd ER1. Efter yrkande från Torsås kommun och Svevia omprövade Lantmäteriet i beslut den 4 oktober 2013 ersättningsbeslutet. Enligt Lantmäteriet hade Torsås kommun och Svevia i ett gemensamt överklagande anfört att det tidigare meddelade ersättningsbeslutet var oklart vad avsåg ansvaret för de skador som skett utanför den 12-meterszon som ingick i själva ledningsrättsbeslutet. Ersättningsbeslutet delades då upp i två ersättningslängder där intrångsersättningen reglerades i ersättningslängd ER1 och ersättningen för skador i zonen 12-20 meter reglerades i ersättningslängd ER2. I samband med ersättningsbeslutet den 4 oktober 2013 avslutades förrättningen. Efter överklagande av Torsås kommun beslutade Lantmäteriet den 1 november 2013 att ompröva ersättningsbeslutet från den 4 oktober 2013. Omprövningen avsåg området utanför 12 meterszonen och innebar en nedsättning från tidigare 1,50 kr per kvm till 1 kr per kvm. Av beslutet framgår att ersättning för s.k. byggskada inom zonen 8-20 meter ska betalas enligt ersättningslängd, se aktbilaga ER2, 2013-11-01.

Torsås kommun överklagade ersättningsbeslutet till mark- och miljödomstolen och yrkade i första hand att beslutet om att kommunen skulle stå för ersättningskostnaden för ianspråktaget område zon 12-20 meter skulle upphävas. Mark- och miljödomstolen upphävde i nu överklagad dom Lantmäteriets ersättningsbeslut i den del som avsåg zon 12-20 meter.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

B A och **L-E J** har yrkat att mark- och miljödomstolens dom i sin helhet ska upphävas och att den av Lantmäteriet beslutade ersättningen för intrång och byggsador enligt underrättelse 2013-10-01 ska fastställas och att kommunen förpliktas att betala ut hela ersättningen till berörda markägare även till den del av ersättningen som är hänförlig till Svevia.

B A har även yrkat ersättning med ytterligare 3000 – 4000 kr för ökat markintrång samt ersättning med ett belopp som domstolen finner skäligt för att Svevia inte återfyllde rörgraven under viss tid, vilket medförde en ej acceptabel störning.

L-E J har även yrkat ersättning med ytterligare 4 500 kr för ökat markintrång samt ersättning med ett belopp som domstolen finner skäligt för inskränkningen av möjligheten att disponera sommarfastigheten under juni 2012.

E J har överklagat mark- och miljödomstolens dom och yrkat att den ska ändras på så sätt att Torsås kommun förpliktas att utge ersättning för uppkommen skada med 1 720 kr inom den del som ligger inom zon 12-20 meter.

Torsås kommun har bestritt ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN

B A och **L-E J** har i nästintill likalydande överklaganden anfört i huvudsak följande. Torsås kommun är huvudman för V/A-entreprenaden och har genom upphandling anlitat Svevia för markarbeten. Då kommunen är huvudman och upphandlat entreprenaden har kommunen ett ansvar för de kostnader som uppkommer gentemot de markägare som berörs. Ansvar för fördelning och krav mot av kommunen anlitad entreprenör kan kommunen inte lägga på markägarna. Kommunen har aldrig under projektets gång opponerat mot Lantmäteriets skrivning i protokoll och upprättade ersättningslängder om att kommunen haft ett avtal med Svevia där kommunen fullt ansvarar för samtliga kostnader men att dessa ska delas

upp och att kommunen vid slutreglering ska vidarefakturera den del av kostnaden som inte faller på kommunen mot Svevia. Av Lantmäteriets protokoll 2013-04-11 framgår att kommunen tog ansvar för hela kostnaden för markintrång och byggsador och att kommunen skulle vidarefakturera dem mot Svevia. Kommunen gjorde aldrig någon framställan om att detta påstående var felaktigt. Att varje enskild markägare ska framställa krav mot Svevia strider mot normalt konsumentskydd. Kunden ska anses ha ingått ett avtal med huvudmannen och inte med de underentreprenörer som denne anlitar.

E J har anfört att Torsås kommun i egenskap av ledningshavare har ansvaret för uppkommen skada. Torsås kommun har vidare påtagit sig ansvaret för byggnationen.

Torsås kommun har vidhållit vad som tidigare anförts.

Lantmäteriet har av Mark- och miljööverdomstolen förelagts att yttra sig och därvid anfört bl.a. följande. Lantmäteriet kan inte finna någon ytterligare dokumentation eller dagboksanteckning som styrker medgivande enligt 13 c § ledningsrättslagen än vad som finns dokumenterat i de protokoll som upprättats i samband med handläggningen av förrättningen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar inledningsvis att det beslut som kan prövas inom ramen för detta mål är det ersättningsbeslut daterat den 1 november 2013 som avser ersättning för uppkommen skada utanför ledningsrättsområdet i zon 12-20 meter, benämnt aktbilaga ER2.

Av 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar följer att lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen) tillämpas i mål som har överklagats till mark- och miljödomstolen. Enligt 36 § ärendelagen får ett beslut överklagas av den som beslutet rör, om det har gått honom eller henne emot.

B As och L-E Js fastigheter är inte upptagna i den ersättningslängd som benämns aktbilaga ER2 och har därmed inte tillerkänts någon ersättning för skada utanför ledningsrättsområdet, zon 12-20 meter. Att mark- och miljödomstolen upphävt ersättningsbeslutet för sådan skada kan därför inte anses innebära att domslutet berör dem på ett sådant sätt att de har rätt att överklaga det. Deras överklagande i den delen ska därför avvisas. B A och L-E J har även framställt yrkanden om ytterligare ersättning för det markintrång som ledningsrätten inneburit samt annan olägenhet. För en prövning av den frågan borde de i rätt tid ha överklagat Lantmäteriets beslut om sådan ersättning. Deras yrkande om ytterligare ersättning kan därför inte prövas inom ramen för detta mål och ska därför avvisas.

E J, ägare av fastigheten Y, är däremot upptagen i den ersättningslängd som avser ersättning för skada utanför ledningsrättsområdet, aktbilaga ER2. Av ersättningsbeslutet framgår att hon tillerkänts ersättning med 1 720 kr. Vad gäller hennes yrkande om ändring av mark- och miljödomstolens dom gör Mark- och miljööverdomstolen följande bedömning.

Lantmäterimyndigheten kan, som i förevarande fall, med stöd av 13 c § ledningsrättslagen (1973:1144) med berörda sakägares medgivande pröva ersättningsyrkanden som har samband med förrättningen men som inte ska prövas enligt ledningsrättslagen. Frågan är om Torsås kommun kan anses ha lämnat ett sådant medgivande.

Bestämmelsen i ledningsrättslagen infördes samtidigt med likalydande bestämmelser i bl.a. 5 kap. 12 c § första stycket fastighetsbildningslagen (1970:988, FBL). Förarbetsuttalanden i anslutning till angiven bestämmelse i FBL får enligt Mark- och miljööverdomstolen anses gälla även för 13 c § ledningsrättslagen (prop. 1991/92:127 s. 100). Av dessa uttalanden framgår att ett medgivande på lämpligt sätt bör komma till uttryck i förrättningshandlingarna. Vidare framgår att endast ersättningsyrkanden från sakägare kan prövas och att det ligger i sakens natur att yrkandena måste rikta sig mot annan sakägare. Med berörda sakägare avses endast de som är parter i tvisten (a prop. s. 79).

I kallelse till förrättningsammansammanträdet den 11 april 2013 anges att Torsås kommun betalar för ledningsrätt och intrång på område 0-12 meter och Svevia för intrång på område 12-20 meter. I protokollet från detta sammanträde redogör Lantmäteriet för ersättningsberäkningarna. Där framgår liksom i kallelsen att Torsås kommun ska svara för ersättningen för den del som avser själva ledningsrättsområdet 0-12 meter och att Svevia ska svara för ersättningen för den del som avser breddningen av arbetsområdet, 12-20 meter. I anslutning till detta anger dock Lantmäteriet följande.

I det slutgiltiga beslutet slås dessa belopp ihop till en ersättning där Torsås kommun får svara för hela betalningen mot berörda markägare. Torsås kommun och Svevia får därefter dela på kostnaden i enlighet med den specificering som företagits i beräkningsunderlaget.

Av Lantmäteriets protokoll daterade 2013-05-17 och 2013-10-04 framgår vidare att reglering av ersättning för extra ianspråktaget område zon 12-20 meter sker enligt yrkande från Torsås kommun och Svevia i enlighet med reglerna i 13 c § ledningsrättslagen. Dessutom framgår av protokollet daterat 2013-10-04, s. 2, att det är beställaren av förrättningen, Torsås kommun, som blir ansvarig för skadan gentemot berörda markägare även om det är entreprenören som orsakat skadan. Torsås kommun och Svevia får sedan reglera hur skadan ska fördelas mellan dem.

Enligt Mark- och miljööverdomstolen hade det i och för sig varit önskvärt att ett medgivande kommit till uttryck på ett mer tydligt sätt. Vid en sammantagen bedömning av ovanstående redogörelse för förrättningshandlingarnas innehåll finner dock Mark- och miljööverdomstolen att Torsås kommun får anses ha lämnat ett medgivande om att berörda fastighetsägares yrkande om ytterligare ersättning för skada i zon 12-20 meter fick prövas av Lantmäteriet inom ramen för ledningsrättsförrättningen.

Torsås kommun har emellertid i överklagandet anfört att kommunen inte kan erinra sig att de ovan angivna förutsättningarna redovisades vid förrättningsammansammanträdet. Enligt Mark- och miljööverdomstolen måste domstolen vid en prövning ha som utgångspunkt att det som framgår av officiella förrättningshandlingar stämmer. Torsås kommun har inte heller invänt mot förrättningshandlingarnas innehåll under förrättningens gång.

Till skillnad från mark- och miljödomstolen anser alltså Mark- och miljööverdomstolen att Torsås kommun får anses ha lämnat ett medgivande om prövning av ersättning enligt 13 c § ledningsrättslagen för skador utanför ledningsrättsområdet. Av de som tillerkänts sådan ersättning är det endast E J som överklagat mark- och miljödomstolens dom. Mark- och miljödomstolens dom ska därför ändras endast i förhållande till E J med förpliktande för Torsås kommun att utge 1 720 kr till henne medan domen i övrigt står fast.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Håkan Åberg samt tekniska rådet Jan Gustafsson och hovrättsrådet Eywor Helmenius, referent.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Kristina Dreijer.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
Enhet 4:1

DOM
2014-11-04
meddelad i
Växjö

Mål nr F 5214-13

KLAGANDE
Torsås kommun

MOTPART

1. M A

2. B A

3. B A

4. R A

5. M A

6. M A

7. PA

8. J A

9. M A

Dok.Id 305998

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:30 -

10. R A

11. B B

12. P B

13. Y B

14. K B

15. B B

16. B D

17. C-H D

18. A E

19. J E

20. LL G

21. K H

22. R JI

23. T J

24. CJ

25. C T Hn

26. E J

27. G H

28. N-G J

29. P J

30. R J

31. S J

32. T J

33. I J

34. L E J

35. A J

36. A J

37. J K

38. L K

39. S K

40. G L

41. A O

42. G O

43. K-E O

44. L O

45. S O

46. G O

47. P O-S

48. D P

49. E P

50. S P

51. S P

52. U P

53. S P

54. M R

55. S R

56. H R

57. L R

58. R S

59. U S

60. Y S

61. S N Timmerhus AB

62. M S

63. U S

64. K T

65. G W

ÖVERKLAGAT BESLUT

Lantmäterimyndighetens i Kalmar beslut den 4 oktober 2013 och den 1 november 2013 i ärende nr H09820, se bilaga 1

SAKEN

Ledningsrättsåtgärd avseende kommunala VA-ledningar X i Torsås kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver lantmäterimyndighetens ersättningsbeslut i den del som avser zon 12 – 20 meter. Det ankommer på lantmäterimyndigheten att vidta erforderliga rättelser i förrättningsakten.

BAKGRUND

Torsås kommun har, genom ansökan som kom in till lantmäterimyndigheten i Kalmar den 9 september 2009, ansökt om ledningsrättsåtgärd avseende kommunala VA-ledningar X. Ett första sammanträde hölls den 21 april 2010. Vid detta sammanträde meddelade lantmäterimyndigheten ledningsbeslut och tillträdesbeslut. Av protokollet framgår att ersättningsfrågorna skulle i sin helhet regleras efter projektets utförande och att något förskott på beräknad ersättning inte skulle utgå. Den 4 oktober 2013 meddelade lantmäterimyndigheten, efter omprövning av ett tidigare fattat beslut, ersättningsbeslut och förrättningen avslutades. Torsås kommun överklagade lantmäterimyndighetens beslut. På grund av detta har lantmäterimyndigheten den 1 november 2013 omprövat beslutet den 4 oktober 2013. Här efter har kommunen överklagat det nya beslutet och samtidigt återkallat sitt tredjehandsyrkande.

YRKANDEN M.M.

Torsås kommun har yrkat i första hand att beslutet om att kommunen ska stå för ersättningskostnaden för ianspråktaget område zon 12 - 20 meter upphävs. I andra hand yrkar kommunen att om kommunen bedöms stå för ersättningskostnaden ska längden på de beräkningsgrundande sträckorna för zon 12 - 20 meter reduceras så att de motsvarar de faktiskt ianspråktaga markområdena.

Kommunen har till stöd för sitt överklagande anfört i huvudsak följande.

Inför lantmäteriförrättningen i april 2013 redovisades i kallelsen, dagordning för mötet i fjärde punkten, att kommunen skulle betala för intrång på område 0 – 12 m och Svevia för intrång på område 12 – 20 m. Lantmäterimyndigheten hänvisar i protokoll från den 11 april 2013 till en uppgörelse mellan ledningshavaren (kommunen) och Svevia (entreprenören). Kommunen känner inte till någon sådan överenskommelse och finner det synnerligen märkligt att lantmäterimyndigheten, utan att efterhöra hos kommunen huruvida det finns en sådan överenskommelse, fattar beslut om såväl ansvarför som fördelning av ersättning. Den redovisning som lämnas i protokollet från den 11 april 2013 (första stycket sid 2) får förstås motsvara

vad som redogjorts för vid sammanträdet. Kommunen kan inte erinra sig att dessa förutsättningar redovisades vid förrättningsammansammanträdet. Kommunen har inte heller, såsom anges i protokollet från den 17 maj 2013, framställt yrkande om reglering av ersättning enligt 13 § punkt c ledningsrättslagen (LL). Lantmäterimyndigheten synes, enligt kommunen, ha ändrat uppfattning om ansvar och ersättning avseende zon 12 – 20 m. Kommunen finner det vidare inte rimligt att lantmäterimyndigheten ålägger kommunen att ansvara för åtgärder som vidtagits av Svevia på markområden som är belägna utanför de områden som anvisats av kommunen, exempelvis utanför anvisade anslutningsvägar. Ett motsatt ställningstagande som innebär ett generellt ansvar för kommunen för åtgärder som vidtagits utanför exempelvis anvisade anslutningsvägar torde leda till ett alltför långtgående ansvar i strid med lagstiftningens intentioner. Kommunen anser att den fördelning som lantmäterimyndigheten meddelat i ”Underrättelse om beslut 29013-05-13” ska stå fast, det vill säga att ersättningen för zon 0- 12 meter ska belasta Torsås kommun och ersättningen för zon 12 – 20 meter ska belasta Svevia.

Kommunen framför vidare att om domstolen, trots allt bedömer att ersättningsansvar åligger kommunen för skada i zon 12 – 20 m, är det kommunens bestämda uppfattning att längden på de beräkningsgrundande sträckorna ska reduceras så att de faktiskt motsvarar ianspråktaga markområden. Enligt lantmäterimyndighetens ersättningslängd är den totala ersättningslängden för zon 12 – 20 meter ca 13 km av ledningens totala ca 30 km. Om intrånget för zon 12 – 20 meter varit av denna omfattning hade det uppmärksamrats antingen av kommunen (genom dess kontrollant) eller Svevia, vilket i sin tur lett till att frågan om ansvar och kostnad uppkommit i ett tidigt skede. Den enda avvikelser från beställningen som redovisats på byggmöte är ”Breddning av arbetsområde utefter väg 527, sträckan BP 04 – SNB 18”. Detta redovisades på byggmöte 2 den 21 september 2010. Det är i detta fall fråga om en sträcka på ett hundratal meter där en utökning av ledningsområdet var aktuell. Kommunen anser inte lantmäterimyndighetens uppgifter om ersättningslängder är trovärdiga.

Sammanfattningsvis finner kommunen det inte rimligt att den påförs ersättnings-
ansvar för skada som åsamkats av annan med hänvisning till ett avtal som inte
finns. Kommunen anser det inte heller skäligt, i det fall domstolen bedömer att er-
sättning ska betalas av kommunen, att grunda ersättningen på längder som inte finns
dokumenterade.

S P har förklarat sig, som det får förstås, medge kommunens yrkande såsom det
framförs i överklagandet.

**I J, E J, L-E J, P J, M A, Y B, SS K, L O, G O, S O, KEO och M A, R , A J, P
A, B B, P B, Y S, M R, S R, M S, J E och A-M J, motparter,** har samtliga
motsatt sig ändringar i lantmäterimyndighet-ens ersättningslängd.

DOMSKÄL

Torsås kommun har i första hand yrkat att beslutet om att kommunen ska stå för
ersättningskostnaden för ianspråktaget område inom zon 12 – 20 meter upphävs.
Enligt kommunens mening ska detta regleras mellan respektive markägare och
Svevia. Enligt beslut den 21 april 2010 om inrättande av ledningsrätt uppläts till
Torsås kommun ett 12 meter brett område under anläggningstiden för att dra fram
ledningen. Det har senare visat sig att inom vissa delar av ledningssträckningen har
ett bredare område tagits i anspråk för att dra fram ledningen. Det område som ta-
gits i anspråk utanför det 12 meter breda området har ett uppenbart samband med
själva framdragandet av de ledningar som ledningsrättsbeslutet avser. Kommunen
hävdar att något yrkande enligt 13 § punkt c LL inte framställts. Enligt 13 § punkt c
LL får lantmäterimyndigheten vid förrättningen även pröva av sakägare framställt
yrkande om ersättning som har samband med förrättningen men rör ett rättsförhål-
lande som inte ska prövas enligt LL. Rekvisiten för denna prövning är att det ska
vara lämpligt att hantera i samband med förrättningen och att berörda sakägare

medger det. Båda dessa rekvisit måste vara uppfyllda för att prövningen ska få ske. I nu aktuellt mål framgår det klart att kommunen inte yrkat en sådan lösning vid handläggningen av den överklagade förrättningen. Frågan är om kommunen kan anses ha medgett att ersättningsfrågan behandlas inom förrättningens ram i och med att kommunen även framställt ett andra hands yrkande. Domstolen uppfattar kommunens andra hands yrkande som att detta ska prövas först om första hands yrkandet faller och ska inte uppfattas som ett alternativyrkande.

Mark- och miljödomstolen finner att även om skadorna inom zon 12 – 20 har samband med framdragningen av de ledningar som ledningsrättsbeslutet avser kan detta inte prövas inom förrättningens ram. Det finns dock en möjlighet att pröva ersättningsfrågan inom förrättningens ram med stöd av 13 § punkt c LL, men detta kräver att frågan är lämplig att hantera i samband med förrättningen och att berörda sakägare medger. Eftersom Torsås kommun inte har medgett detta är inte rekvisitet uppfyllt. Beslutet om ersättning inom zon 12 – 20 ska därför undanröjas och ersättningsfrågan får därmed lösas i annan ordning.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV 427)

Överklagande senast den 25 november 2014.

Jonny Boo

Mats Jansson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonny Boo, ordförande och tekniska rådet Mats Jansson.